

HANDAN ÇAĐLAYAN
Analar, Yoldaşlar, Tanrıçalar

HANDAN ÇAĐLAYAN 1968 yılında Siverek'te doğdu. İlk ve orta öğrenimini Siverek ve Urfa'da gördü. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde sosyal politika ve siyaset bilimi okudu. Doktora öğrenimini aynı fakültede 2006 yılında tamamladı. Hemşirelik, sendikacılık ve araştırma görevliliği yaptı. Sınıfsal, etnik ve cinsiyete dayalı ayrımcılık pratikleriyle bunların birbirleri arasındaki ilişki üzerine çalışmalarını sürdürmektedir. İletişim Yayınları'ndan yayımlanmış *Kürt Kadımların Penceresinden* (2013) adlı bir kitabı daha bulunmaktadır.

İletişim Yayınları 1229 • Araştırma-İnceleme Dizisi 211

ISBN-13: 978-975-05-0492-1

© 2007 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1-6. Baskı 2007-2017, İstanbul

7. Baskı 2024, Ankara (İsteğe Bağlı Dijital Baskı)

EDİTÖR Aksu Bora

DİZİ KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI DEHAP Kadın Kolları Arşivi'nden

KAPAK FILMİ Mat Yapım

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Serap Yeğen

BASKI ve *CİLT* Meteksan Matbaacılık · SERTİFİKA NO. 46519

Beytepe Köyü Yolu, No. 3 Bilkent, Çankaya 06800 Ankara

Tel: 312.266 44 10

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

HANDAN ÇAĐLAYAN

Analar, Yoldaşlar, Tanrıçalar

Kürt Hareketinde Kadınlar ve
Kadın KimliĐinin Oluşumu

*Annem Rahime aęlayan'ın
ve sesi duyulmamış
bütün kadınların
anısına*

İçindekiler

TEŞEKKÜR	9
ÖNSÖZ / NÜKHET SİRMAN	13
GİRİŞ	17
BİRİNCİ BÖLÜM	
“KÜRT KADINI”NİN KONUMU	37
İKİNCİ BÖLÜM	
ERKEN DÖNEM MİLLİYETÇİ İDEOLOJİDE KADINLARIN YERİ	63
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
YENİ BİR KİMLİK İNŞASI BAĞLAMINDA 1980 SONRASI KÜRT HAREKETİ VE KADINLAR: “ANALAR”, “YOLDAŞLAR” VE “TANRIÇALAR”	87
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
YASAL PARTİLERDE KADINLAR VE “POLİTİKACI KADIN” KİMLİĞİ	125
BEŞİNCİ BÖLÜM	
KADINLARIN YAŞAM ANLATILARINA GÖRE KÜRT KADIN KİMLİĞİ: OLUŞUMU, BİLEŞENLERİ VE DİNAMİKLERİ	165
SONUÇ	225

ALBÜM	243
EKLER	249
EK 1: Anket Formu	251
EK 2: HADEP'in Üye ve Aktivistlerine İlişkin Tablolar	256
EK 3: Görüşülen Kadınlara İlişkin Bilgi	260
EK 4: Görüşme Yönergesi	266
KAYNAKÇA	267

TEŞEKKÜR

Bu çalışma bireysel olmaktan ziyade kolektif bir emeğin ürünü. Çünkü pek çok kişinin değerli yardımları ve desteği sonucunda ortaya çıktı. En başta Fatma Yıldırım, Yüksel Akaya, Tülin Öngen ve Gülay Toksöz'ü anmam gerekir. Doktoraya başlamam Fatma ve Yüksel'in zorlaması ile oldu dersem abartmış olmam. Onların desteği ve teşviki olmasaydı uzun yıllar sonra, yeniden akademik bir çalışma yapacak cesareti bulamazdım. Tez danışmanım Tülin Öngen'in desteği ve yol göstericiliği ise hocalık görevinin çok ötesindeydi. Siyasal Bilgiler Fakültesindeki öğrencilik yıllarımdan bu güne değin her zaman hoca ve dost olarak yanımda oldu. O, danışmanlık görevini ve sorumluluğunu üstlenmeseydi bu ürün ortaya çıkmayacaktı. Çalışmanın başından sonuna kadar bıkmadan düşüncelerimi dinledi, yazdıklarımı defalarca okuma zahmetine katlandı. Yol gösterici ve güven verici varlığını hep yanı başımda hissettiğim Gülay Toksöz de yazdıklarımı büyük bir özenle okudu, öneri ve eleştirileri ile ufkumu açtı. Onun sunduğu destek de bunun çok ötesindeydi. Zira, onun en zor dönemlerimde cömertçe sergilemekten çekinmediği dostluğu ve dayanışması olmasaydı, bu çalışmanın koşulları hiç oluşmayacaktı.

Çalışmayı bitirebilmiş olmamı sağlayan Helga Tılıç-Rittesberger'e de özel teşekkürlerimi sunmak isterim. Helga hoca bütün yoğunluğuna rağmen zaman ayırarak araştırma için uygun bir kuramsal çerçeve oluşturmamı sağladı. Bunun da ötesinde mütevazı kişiliği ile benim için güç ve moral kaynağı oldu. İçinden çıkılmayacak gibi görünen sorunlar onun dokunuşuyla birer birer çözüldü. Serpil Sancar da ihtiyaç duyduğumda desteğini esirgemedi, yazdıklarımı okuyarak eleştiri ve önerileri ile yol gösterdi. Ayrıca yazdığım taslakları okuyarak bana değerli katkılarda bulunan Lale Yalçın-Heckman'a, Sibel Özbudun'a, Aksu ve Tanıl Bora'ya ve Kadir Cengizbay'a da teşekkür etmek isterim. Aksu Bora'nın katkısı başlangıçtaki taslaklarımı okumakla sınırlı kalmadı. Okunması zor akademik bir tezin kitap diline uyarlanması onun sihirli dokunuşları sayesinde gerçekleşti.

Dr. Naci Kutlay ve Emirali Türkmen kütüphanelerini açarak pek çok kaynağa ulaşmamı sağladılar. Remziye Arslan, Bedia Boran, Zerrin Arslan, Habibe Şentürk, Fuat Özdiñç ve Zerî İnanç imla hataları ve anlam bozukluklarıyla dolu yazdıklarımı okuma zahmetine katlandılar ve düzeltmeye çalıştılar. Güzel Baz, Öztürk Türkdogan, Ebru Demir, Elif Akgül Ateş ve Pırl Akkuş çalışmanın teknik problemlerini aşmam için değerli yardımlarda bulundular.

Ve Diyarbakırlı kadınlar. Onlara çok şey borçluyum. Sözlü tarih görüşmeleri Diyarbakır'daki onlarca kadının ilişki sağlaması ve yardımı sayesinde gerçekleşti. Tümünü burada anmam mümkün değil ama özellikle Makbule Altuntaş'a, Şaize Zoroğlu'na, Semra Tanrikulu'na, Birsen Akat'a, Fatma Yıldırım'a, Sadiye Bulut'a Müzeyyen Aydın'a, İnci Çelik'e ve Asiye Seyhan'a teşekkür ederim. Bağımsız kadın kurumları SELIS ve KAMER, Büyükşehir Belediyesi Kadın Araştırma ve Uygulama Merkezi DİKASUM, Yenişehir Belediyesi Kadın Merkezi EPIDEM, Bağlar Belediyesi Kardelen Kadın Evi, Büyükşehir Belediyesi Halkla İlişkiler birimi, GAP GIDEM, Diyarbakır Barosu Kadın Merkezi kapılarını bana açarak ilgiyle dinlediler ve sorularımı yanıtladılar. Bu yardımlarından ötürü

özellikle Hacer Özdemir'e Sacide Akkaya'ya, Handan Coşgun'a, Nedret Güzel'e, Gülcan Yalçın'a, Gülten Kışanak'a, Çağlar Demirel'e, Nurcan Baysal'a ve Meral Danış Beştaş'a teşekkür ediyorum. Görüştüğüm sırada IHD İstanbul Şube Başkanı olan Eren Keskin'e de zaman ayırarak gözlemlerini ve göz altında taciz ve tecavüzle ilgili proje bilgilerini benimle paylaştığı için teşekkür ederim.

Anketler ise HADEP Merkezi Kadın Komisyonu sayesinde uygulanabildi. HADEP'li kadınlara ve görüşme yapmayı kabul ederek bu çalışmanın ortaya çıkmasını sağlayan bütün kadınlara teşekkür etmeyi borç biliyorum. Uzun ve sıkıntılı çalışma süreci boyunca desteklerini benden esirgemeyen babama ve kardeşlerime de minnettarım. Bu çalışma burada saydığım ve sayamadığım çok sayıdaki insanın desteği ile ortaya çıkmış olsa da çalışmanın eksiklikleri elbette ki benden kaynaklanmaktadır.